

N:o 34.

Af herr **Hägglund**, med förslag till ändrade bestämmelser i fråga om politisk rösträtt m. m.

Den kungl. proposition angående ändrade bestämmelser för rösträtten m. m. till Andra Kammaren, hvilken förelåg vid 1905 års riksdag, innehöll en synnerligen beviskraftig motivering till förmån för det proportionella valsysteem, som utgjorde kärnan i sagda kungl. förslag. Då detsamma äfven föreslog allmän rösträtt, var det så mycket mer ägnadt att öfverraska, att det kungl. förslaget föll i den kammare, där man alltid ifrigast påyrkat valrättens utsträckning. Medan förslaget föll i Andra Kammaren, visserligen med en mycket knapp majoritet, omfattades det emellertid med så mycket större förtroende i Första Kammaren, där en högst betydlig majoritet samlade sig omkring detsamma. Sedan dess har icke någonting inträffat, som kunnat visa olämpligheten af det valsysteem, hvilket Kungl. Maj:t 1905 förklarade vara det bästa och rättvisaste. Man försöker visserligen från vänsterhåll drifva den meningen, att de senaste allmänna valen till Andra Kammaren skulle hafva ådagalagt någon landets allmänna opinion mot det proportionella valsystemet. En sådan uppfattning stödes emellertid icke af valen i fråga. Det är visserligen sant, att flere af de i höstas nyvalda representanterna uttalade sig emot proportionella val, men många af dem endast i händelse de skulle gälla enbart till Andra Kammaren. För den, som följde med höstens valrörelse och de därunder å möten samt man och man emellan häfdade meningarna, är det dessutom tydligt och klart, att den misstämning mot de proportionella valen, som förefanns, ofta endast var tillfällig och närmast föranledd

af den uppfattningen, att denna valmetod, hvars rättvisa i och för sig allmänligen erkännes, äfven borde utsträckas till Första Kammaren. Då förslag i denna riktning äfven väckts vid denna riksdag, gifves också tillfälle att taga detta uppslag under ompröfning. Den fråga, som närmast föreligger, rör emellertid valsättet till Andra Kammaren och bör lämpligen afgöras utan direkt och omedelbar sammanblandning med yrkanden i fråga om Första Kammarens sammansättning, så mycket hellre, som ingen som helst utredning föreligger därom, huru det proportionella valsystemets tillämpning vid Första-Kammarvalen skulle komma att verka, eller ens huru sådana val skulle anordnas.

Då Kungl. Maj:t i år, med öfvergifvande af det valsystem, som för endast ett år sedan betecknades såsom det bästa, framkommit med ett förslag, till sin innebörd så att säga det förras motsats, så har Kungl. Maj:t dock icke kunnat prestera någon annan hufvudargumentering för en sådan omkastning och för det nya förslaget i och för sig, än dels att höstens allmänna val skulle hafva bevisat nationens ovillighet mot de proportionella valen och dels att en synnerligen stor brådska med rösträttsreformen skulle föreligga.

Hvad angår det förstnämnda skälet, så håller det icke streck, redan på grund af hvad därom nyss anförts. Men äfven därförutom är att bemärka, att under alla omständigheter en mycket stor minoritet ännu förefinnes i Andra Kammaren för det proportionella valsystemet, och hvad Första Kammaren angår, finnes ingen anledning antaga, att icke minst samma röstöfvervikt till förmån för detta system förefinnes där i år som i fjol. Den kungl. uppfattningen angående sympatierna i Riksdagen liksom i landet för det proportionella valsystemet har således icke så säkert fotfäste i verkligheten, som det förespeglas. Dessutom lider det icke något tvifvel, att icke det proportionella valsystemet skall vinna terräng i den mån det hinner blifva känt af allmänheten. Det har lyckats agitationen att på vissa håll skrämja folket med, att valproceduren skulle blifva så krånglig, att valmännen icke skulle kunna lära sig förstå de proportionella valens teknik. Här föreligger emellertid ett medvetet eller omedvetet bemödande att snedvrida en i sig själf ganska enkel sak. Det är visserligen sant, att många bland allmänheten, som genom tidningsreferat sökt sätta sig in i den proportionella valmetoden, icke lyckats därmed. Men detta utgör icke något bevis för att man icke i praktiken skulle komma att reda sig mycket bra med de proportionella valen. I själfva verket förhåller det sig nämligen så, att allmogemännen i regeln aldrig lära sig några lagar eller förordningar på teoretisk väg. Det är först

genom den praktiska tillämpningen, som de sätta sig in i gällande stadgar. Och det förhåller sig väl så, att allmänheten i det hela knappast känner till en enda af de många lagar, som den dock dagligen måste efterleva, annat än i den mån de varit tillämpade i praktiken. Om t. ex. vid kommunallagarnas stiftande man af gemene man ute i bygderna skulle fordrat, att de på rak arm, såsom kommunalstämmo- och kommunalordförande o. s. v., skulle hafva kunnat tillämpa dessa lagar, så hade helt visst med mycket mera fog än i detta fallet kunnat påstås, att vederbörande icke förstode lagen. Och likväl hafva erfarenheten och praktiken efter hand lätteligen öfvervunnit dessa svårigheter. Låt allmänna val endast en enda gång försiggå med tillämpning af den proportionella valmetoden, och det lider icke något tvifvel, att icke hvar och en t. o. m. blott medelmåttigt begåfvad person i riket skall fullt förstå den, så enkel som den är. Man har på sina håll, där man i öfrigt är varm anhängare af den proportionella valmetoden, yrkat på en förenkling af det af Kungl. Maj:t föreslagna valsystemet. På grund af hvad som nyss yttrats, torde väl dock få anses öfverflödigt att rubba ett system, som i sig själf är både enkelt och synnerligen väl afvägdt, och som till alla delar sammanfaller med de proportionella valens idé.

Det andra hufvudskälet för Kungl. Maj:t att nu framlägga ett rösträttsförslag af helt motsatt innebörd mot förra årets var Kungl. Maj:ts förmenande, att en synnerlig brådska skulle föreligga för reformens genomförande. Orsakerna till en sådan brådska är emellertid omöjlig att upptäcka. Har man här i landet kunnat draga sig fram i omkring 40 år med den nu gällande rösträtten, så kan väl ingen skada åstadkommas, om den praktiseras ännu några år. I hvarje fall kan aldrig någon brådska föreligga att fatta beslut redan i år, då valrättsreformen i alla händelser kan blifva lika hastigt genomförd, äfven om Riksdagen beslutar om den först om två år. Det är för öfrigt sannerligen icke deras fel, som äro anhängare af det proportionella valsystemet, att rösträttsreformen hittills icke kunnat genomföras. Det är allom bekant, att denna reform fördröjts endast därigenom, att man i rösträttsifarnes eget läger gång efter annan ändrat ståndpunkt och framkommit med nya fordringar vid hvarje från det andra hållet visadt tillmötesgående. Det är själfklart, att då man förnimmer så litet verkligt allvar för reformen hos dem, som gärna vilja göra sig till dennas målsmän, så måste man å andra sidan ställa sig betänksam gentemot påståenden om, att det skulle föreligga ett så allmänt känt behof af en rösträttsutsträckning. Då de proportionella valens anhängare upprepade gånger

erbjudit allmän rösträtt i den största tänkbara utsträckning, men detta förslag lika ofta kullkastats från motsidan, så måste dennas män finna sig i att blifva tagna mindre på allvar, då de söka sprida den meningen, att folket så ifrigt eftertraktar den utsträckta rösträtten, att det skulle ligga en verkligt stor fara i att icke genast och obetingadt antaga det nya förslag, om hvilket Kungl. Maj:t själf förra året fällde det om-dömet, att det i värde icke kunde mäta sig med det då af Första Kammaren med stor majoritet antagna förslaget.

Det kan på goda grunder ifrågasättas, huruvida en rösträttsreform öfver hufvud taget är af behovet påkallad eller ej. I alla händelser är det svårt att förneka riktigheten däraf, att med penningvärdets fallande och inkomsternas stegring på alla händer det nuvarande censurstrecket i praktiken redan förlorat en stor del af sin betydelse och efter hand säkerligen blir fullkomligt verkningslöst. Då de bredare samhällslagren här i landet emellertid ganska allmänt fått den uppfattningen, att en utsträckning af rösträtten skulle vara en akt af rättvisa mot dem, och då statsmakterna genom tidigare beslut ställt ökade kraf på folkets offervillighet gentemot fosterlandet, så ha betänkligheterna mot en utsträckning af rösträtten flerstädes fått vika för önskan att visa största möjliga tillmötesgående mot en ganska allmänt utbredd önskan hos det svenska folket. Men det är gifvet, att man icke kan gå in på att utbyta det nuvarande rösträttssystemet mot sådana anordningar, som i praktiken helt och hållet skulle lägga all politisk makt i händerna på en enda samhällsklass, och det till på köpet den, som hittills mindre än de öfriga praktiskt deltagit i statslifvet, men som å andra sidan visat sig mest mottaglig för ovederhäftig agitation gentemot det samhälle, hvares angelägenheter den nu vill taga hand om. Skall en utsträckning af rösträtten äga rum, så måste man tillse, att makten någorlunda rättvist fördelas inom de olika samhällsklasserna, och då majoritetsförtrycket allt mer och mer förlorat förtroendet i alla parlamentariska länder, finnes ingen anledning att sätta detsamma i högsätet här i landet, då man ger sig i färd med att ändra rösträttsbestämmelserna. Snarare bjuda naturligtvis kloket och förtänksamhet, att man vid ett sådant tillfälle passar på att tillgodogöra sig alla de erfarenheter, som föreligga från andra stater, och därvidlag är att märka, att från olika håll inom den parlamentariska världen röster höjas, som yrka på att hänsyn vid representantvalen bör tagas äfven till minoritetens rätt. Det är denna rätt, som det proportionella valsystemet så väl häfdar. Det är visserligen sant, att allmän rösträtt med proportionella val skulle skapa en stark maktförskjutning inom Andra Kammaren.

Men har man en gång beslutat sig för att släppa hvarje välfrejdad och i öfrigt kvalificerad man fram till valurnan, så får man också draga konsekvenserna häraf. Endast det måste man dock förbehålla sig, att icke de partier, som äro i minoriteten, helt och hållet sättas utom tillfälle att ens framställa sina meningar i folkets representation, och denna fordran måste anses mycket moderat. Genom de proportionella valen vinner man också, att alla partier inom landet, som vunnit så stark anslutning, att de kunna hafva rätt att varda representerade i Riksdagen, också blifva detta.

Vill man en rösträttsreform till Andra Kammaren, är det också alldeles påtagligt, att denna kan ernås endast på de proportionella valens grund. Det är fördenskull undertecknad tar sig friheten här nedan framställa det yrkandet, att Riksdagen måtte antaga som hvilande det rösträttsförslag, som vid 1905 års riksdag formulerades af konstitutionsutskottet i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag och med en öfverväldigande majoritet antogs af Riksdagens Första Kammare, stödd af en så stark minoritet äfven i Andra Kammaren, att endast ett ringa fåtal röster fattades för att förslaget skulle ha bifallits äfven där.

På grund af hvad jag här ofvan haft äran anföra, får jag sålunda vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af paragraferna 31, 49 och 53 regeringsformen samt paragraferna 10 till och med 25 äfvensom paragraferna 27, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Stockholm den 17 mars 1906.

E. Hägglund.

Regeringsformen.

§ 31.

Till borgmästaretjänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män att föreslå tre behörige personer, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhålles med rådmans- och magistratssekreteraresysslorna i Stockholm.

§ 49.

Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två kamrar. Första Kammaren och Andra Kammaren, hvilkas ledamöter väljas på sätt riksdagsordningen och, beträffande ledamöterna i Andra Kammaren, jämväl särskild af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad vallag stadga. Kamrarne äga i alla frågor lika behörighet och myndighet; skolande Riksdagen i kraft af denna grundlag sammankomma till lagtima möte hvarje år den 15 januari, eller, om helgdag då inträffar, dagen därefter; Konungen dock obetaget att, emellan lagtima riksdagar, urtima Riksdag sammankalla.

Hos urtima riksdag må endast förekomma ärende, som föranlett Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest för densamma framläggas, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 53.

Lagtima riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett Konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne, så ock i vallag, hvarom i 49 § förmäles, att yttranden däröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i statsrådet förda protokoll; ett Statsutskott, att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning och behof; ett Bevillningsutskott, att behandla bevillningsfrågor, ett Bankoutskott, att öfverse bankens styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; samt ett Lagutskott, att utarbeta de från kamrarna remitterade förslag till civil-, kriminal-, kommunal- och kyrkolagarnes förbättring.

Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af därvid förekommande ärenden.

Riksdagsordningen.

Kamrarnas bildande.

a) Första Kammaren.

---

§ 10.

Val till Första Kammaren förrättas med slutna sedlar. Finnes valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogill.

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilla och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

De afgifna valsedlarna skola af valets förrättare inläggas under försegling och förvaras, till dess valets giltighet vederbörligen afgjorts.

§ 11.

För den, som blifvit till ledamot i Första Kammaren utsedd, utfärdas vid valförrättningens slut fullmakt i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet. Fullmakterna, som, när valet verkställes af landsting, underskrifvas af dess ordförande, med kontrasignation af landstingets sekreterare, och, då valet skett af stad, undertecknas af stadsfullmäktiges ordförande jämte två af desse fullmäktige, böra hafva följande lydelse:

»I kraft af det riksdagsmannaval, som af N. N. landsting (stadsfullmäktige i N. N. stad) blifvit den — — — förrättadt, varder N. N. härigenom befullmäktigad att för en tid af nio år från nämnda dag vara ledamot af Riksdagens Första Kammare.» Ort och tid.

§ 12.

Är någon missnöjd med riksdagsmannaval, som af landsting eller stadsfullmäktige förrättadt är, må han däröfver hos Konungen anförä underdåniga besvär. Han äger för sådant ändamål hos landstingets sekreterare eller stadsfullmäktiges ordförande äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sina till Konungen ställda besvär, sist inom en månad efter valförrättningens slut, ingifva till Konungens befallningshafvande, som genom kungörelse, hvilken i allmänna tidningarna införes, utsätter viss kort tid, inom hvilken underdånig förklaring må öfver besvären till Konungens befallningshafvande aflämnas. Sedan den tid tilländagått, har Konungens befallningshafvande att besvärshandlingarna jämte de förklaringar, som må hafva inkommit, ofördröjligen till Konungen insända, för att i Dess högsta domstol skyndsamt föredragas och afgöras.

§ 13.

Riksdagsman i Första Kammaren äger ej att för denna befattning något arfvode uppbära. Vill han befattningen sig afsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.

b) *Andra Kammaren.*

§ 14.

Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

§ 15.

1. Hvert och ett af rikets län, till hvilka i fråga om riksdagsmannaval Stockholms stad är att hänföra, utgör med undantag för de fall, hvarom nedan förmäles, en valkrets.

2. Stad, hvars folkmängd vid början af andra året före en treårsperiod uppgår till eller öfverstiger tre tvåhunderttrettiondelar af rikets

folkmängd, skall från och med denna treårsperiod utgöra en valkrets. Inträffar sedermera vid början af andra året före en treårsperiod, att folkmängden i sådan stad ej längre uppgår till en nittiondel af rikets folkmängd, skall den stad icke vidare bilda egen valkrets.

3. Där ett län eller, om en eller flera af ett läns städer bilda egna valkretsar, öfriga delen af sådant län till följd af särskilda omständigheter, såsom folkmängdens storlek eller samfärdsförhållandena, finnes lämpligen böra delas, må dylikt län eller dylik länsdel utgöra högst två valkretsar.

4. Rikets indelning i valkretsar innehålles i lagen om val till Riksdagens Andra Kammare.

§ 16.

1. Inom hvarje valkrets väljes, efter folkmängden vid början af året näst före den treårsperiod, för hvilken valen gälla, en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en tvåhundredrettiondel af rikets folkmängd; och skola för ernående af hela antalet tvåhundredrettio riksdagsmän de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öferskjuter de tal, som, efter hvad nyss är sagdt, äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarna, hvar för sig i ordning efter öferskottens storlek vara berättigade att välja ytterligare en riksdagsman. Äro öferskottstalen lika för två eller flera valkretsar, afgöres, där så är nödigt, företrädet genom lottning på sätt i § 6 mom. 7 är stadgad. Ej må dock i någon valkrets antalet riksdagsmän understiga tre.

2. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, fastställes af Konungen.

§ 17.

Valrätt tillkommer en hvar välfrejdad svensk man, som är skyldig till staten erlägga direkt skatt, från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufem års ålder, dock ej

a) den, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;
b) den, som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minderåriga barn;

c) den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Närmare bestämmelser rörande tillämpningen af nu stadgade villkor meddelas i vallagen.

§ 18.

1. Val till riksdagsman i Andra Kammaren utsättes af Konungens befallningshafvande att äga rum någon dag i september månad året näst före början af de tre år, för hvilka valet gäller.

För de fall, då, till följd däraf att hela antalet å förslag uppförda valbara kandidater är mindre än det antal riksdagsmän, som skall väljas, eller uppgår till jämnt det antal platser, som är att besätta, val ej skall å sålunda utsatt tid äga rum, meddelas bestämmelser i vallagen.

2. Förordnar Konungen nya val, verkställas dessa ofördröjligen för den återstående tiden.

§ 19.

1. Andra Kammarens ledamöter väljas enligt proportionellt och omedelbart valsätt. Hvarje röstande äge därvid en röst, som han må gifva odelad åt en eller lika fördela mellan flera.

2. Inom de särskilda valkretsarna förrättas valen i allmänhet kommunvis, och hvarje kommun bildar då ett valdistrikt; men kommun, som till följd af folkmängdens storlek, samfärdsförhållandena eller andra orsaker finnes icke lämpligen böra utgöra ett enda valdistrikt, må efter beslut af Konungens befallningshafvande delas i två eller flera valdistrikt.

Årligen skall, på sätt vallagen föreskrifver, för hvarje sådant distrikt upprättas röstlängd, som ovillkorligen gäller, intill dess ny röstlängd på enahanda sätt kommit till stånd.

3. Val sker medelst användande af offentliga vallistor, fastställda och kungjorda af Konungens befallningshafvande på grund af dit ingifna valförslag och anmälningar, på sätt i vallagen stadgas. Ej må samma kandidats namn på mer än en vallista förekomma.

För omröstningen skola begagnas tryckta, vid valförrättningen tillhandahållna röstsedlar, upptagande samtliga de vallistor, som före valet kungjorts, å hvilka röstsedlar af den väljande medelst understrykning på i vallagen angifvet sätt tydligt utmärkes hvart och ett namn, på hvilket han vill rösta.

4. Ej må någon rösta på andra än dem, hvilkas namn äro på röstsedeln tryckta.

Å röstsedeln må ej utmärkas flera, men väl färre, namn än det antal riksdagsmän, som skall väljas.

Är å röstsedel endast ett namn understruket, har den kandidat, som därmed afses erhållit den röstandes hela röst. Äro två namn understrukna, har hvardera kandidaten erhållit en half röst; äro tre namn understrukna, har en hvar af de tre kandidaterna erhållit en tredjedels röst och så vidare, så att den del af en hel röst, som, när mer än ett namn å röstsedeln understruktits tillkommer en hvar af de på röstsedeln utmärkta kandidater, alltid motsvarar deras antal.

Valmannen vare ej bunden att rösta uteslutande inom en vallista på röstsedeln, utan äge full frihet att rösta på kandidater å skilda listor.

5. Sammanräkning af de vid valet afgifna röster verkställes af Konungens befallningshafvande, därvid, sedan de giltiga röstsedlarna ordnats i grupper efter antalet af de å hvarje sedel gjorda namnunderstrykningar, sammanräknas först, för erhållande af hvarje kandidats rösttal, de röster och röstdelar, hvilka honom tillfallit, och därefter, för utrönande af sammanlagda rösttalet för hvarje lista, samtliga rösttalen för de kandidater, hvilka äro uppförda på en och samma lista. För lista, som upptager en enda kandidat, är hans rösttal listans rösttal.

6. De platser, som äro att besätta, fördelas mellan de olika listorna efter den grund att, då någon lista tillerkännes en plats för en viss röstmängd, samma röstmängd medför lika rätt för hvarje annan lista, och på det sätt, att platserna, en efter annan, tilldelas den af de olika listorna, som för hvarje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet är för hvarje lista dess rösttal, så länge listan ännu icke fått någon plats sig tillerkänd, halfva rösttalet, så länge listan erhållit allenast en plats, tredjedelen af rösttalet, så länge listan erhållit allenast två platser, och så vidare i fortsatt följd. Äro, i fråga om någon plats, två eller flera af jämförelsetalen lika, äge den lista företräde, hvars rösttal är störst. Äro äfven rösttalen lika, skilje lotten. Har en lista redan erhållit så många platser, som listan upptager kandidater, varde den från vidare jämförelse utesluten.

7. De platser, som sålunda tillkomma en lista, tilldelas dem af de valbara kandidaterna därå, som äga högsta rösttalen. Vid lika rösttal, eller, i händelse plats skall tilldelas två eller flera kandidater, som icke personligen erhållit någon röst, skilje lotten.

8. Närmare bestämmelser meddelas i vallagen.

§ 20.

Till ledamöter i Andra Kammaren kunna endast utses män, som vid valtillfället äga valrätt inom den valkrets, för hvilken de väljas.

§ 21.

För en hvar, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, utfärdas ofördröjligen af Konungens befallningshafvande fullmakt i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitie departementet.

Om lydelsen af fullmakt förordnas i vallagen.

§ 22.

1. Riksdagsman, som för Andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Såsom sådana anses:

- a) de hinder allmänna lagen upptager såsom laga förfall;
- b) ålder öfver 60 år;
- c) att den valde tillförene såsom riksdagsman bevistat tre lagtima riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmannaupdrag, ehvad den göres vid valtillfälle eller efteråt, mellan riksdagar, pröfvas af Konungens befallningshafvande.

2. Har någon, som blifvit vald till riksdagsman, afsagt sig uppdraget, och pröfvas afsägelsen giltig, då inträde i hans ställe den af kandidaterna på samma lista, som enligt de i § 19 mom. 7 angifna grunder kommer de valda riksdagsmännen närmast.

Samma lag vare, då eljest ledig vorden plats i kammaren skall fyllas.

Finnes å den lista, som upptagit den afgangne, till fyllande af dennes plats ingen valbar kandidat, skall platsen efter de i § 19 mom. 7 stadgade grunder fyllas från den af de öfriga listorna, som vid fortsättande af det i § 19 mom. 6 angifna förfarande finnes närmast berättigad till den obesatta platsen. Huru för fyllande af ledig plats förhållas skall, när valbar kandidat saknas å samtliga vallistor, därom stadgas i vallagen.

§ 23.

1. Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kammaren eller sådan Konungens befallningshafvandes åtgärd, som står i omedelbart samband med själfva valet, eller vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannaupdrag ej blifvit godkänd, må han däröfver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden hos Konungens befallningshafvande äska behörigt protokollsutdrag, hvilket inom högst tre dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom tio dagar efter valförrättningens slut eller, där afsägelse skett senare än vid valtillfälle, efter erhållen del af Konungens befallningshafvandes beslut sina till Konungen ställda besvär ingifva till befallningshafvanden, som, på sätt i § 12 stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara. Sedan den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, har Konungens befallningshafvande att besvären jämte alla målet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen insända, hvarefter med målet vidare så förhållas, som i § 12 sägs.

2. Vid pröfning af besvär öfver riksdagsmannaval må sådana omständigheter ej verka till valets upphäfvande, som, utan att öfva inflytande på den omedelbara utgången af valet, kunna äga inverkan allenast på frågan om hvilka vid sedermera inträffade ledigheter må vardas till riksdagsmän utsedde.

§ 24.

Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från Riksdagen samt arfvode af ett tusen tvåhundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser Riksdagen, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under Riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, eller Riksdagen sammanträder i följd däraf att Konungen, med upplösande af Riksdag, förordnat om nya val, så ock under urtima Riksdag, kammarens ledamot undfår, jämte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen tvåhundra riksdaler.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

c) *Gemensamma bestämmelser.*

§ 25.

Rösträtt må ej utöfvas af annan valberättigad än den, som vid valtillfälle personligen sig inställer.

§ 27.

Därest någon varder för samma tid vald till ledamot af bägge kamrarna eller till ledamot af Första Kammaren för två eller flera valkretsar, må på honom ankomma att bestämma i hvilkendera kammaren han vill inträda eller för hvilken valkrets han vill anses till riksdagsman vald. Dock åligger honom att hos Konungens befallningshafvande i den ort, för hvilken han riksdagsmannauppdrag ej mottager, därom göra skyndsamt anmälan.

§ 28.

Hos Konungen göres af hvardera kammaren anmälan om de ledigheter inom kammaren, hvilka skola under samma eller innan nästa riksdag fyllas, hvarefter Konungen anbefaller dess befallningshafvande föranstalta, att annan utses i den afgangnes ställe.

Om mellan riksdagar ledighet i någondera kammaren genom ledamots afgang uppstår, åligger Konungens befallningshafvande, när den afgangne varit ledamot af Första Kammaren, att om ledigheten göra anmälan hos Konungen, som förordnar om nytt vals anställande, och då den afgangne tillhört Andra Kammaren, att föranstalta om utseende af annan person i den afgangnes ställe.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och vallag, hvarom i § 49 regeringsformen förmäles, samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarna till utskottet hänvisade grundlags- och vallagsfrågor.

2. Utskottet åligger ock att äska de i statsrådet förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rörer kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras. Om utskottets rätt och plikt att, efter granskning af dessa protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar, hvar till denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än konstitutionsutskottet fråga blifvit väckt, att statsrådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt ämbete på obehörigt sätt utöfvat, däröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, därom är i regeringsformen stadgad.

3. Utskottet tillkommer jämväl att, då olika meningar mellan kamrarna uppstå, till hvilket utskott uppkomna frågor och ämnen böra hänvisas, därom besluta, så ock att skilja mellan kammare och dess talman, då den senare vägrar proposition.

Öfvergångsstadgande.

Intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter utgången af augusti månad 1910, skola i fråga om val till kammaren tillämpas de före år 1909 i sådant hänseende gällande stadganden.
